

عنوان مقاله:

مقایسه کاربرد تاریخ در متون اخلاق عرفانی و اخلاق سیاسی در سده‌های میانه تاریخ ایران

محل انتشار:

تاریخ نامه ایران بعد از اسلام، دوره 14، شماره 37 (سال: 1402)

تعداد صفحات اصل مقاله: 24

نویسندگان:

آرزو کروی - دانشجوی دکتری تاریخ ایران بعد از اسلام دانشگاه اصفهان

ابوالحسن فیاض انوش - دانشیار دانشگاه اصفهان

نزهت احمدی - دانشیار دانشگاه اصفهان

خلاصه مقاله:

در نظام اندیشه تا پیش از قرون جدید، تاریخ با عبرت‌ها قرین بود و تاریخ‌نویسی رنگی اخلاقی داشت. از دیگر سو، در اخلاق‌نویسی نیز از تاریخ بهره برده می‌شد. هدف از این نوشتار، مقایسه کاربرد تاریخ در متون اخلاق عرفانی با کاربرد تاریخ در متون اخلاق سیاسی در سده‌های میانه تاریخ ایران است. متون اخلاق، حاوی اندیشه نویسندگان این متون هستند و برای فهم این اندیشه از میان رویکردهای مختلف، رویکرد تحلیل گفتمان برگزیده شده است. با این رویکرد به این پرسش پاسخ داده خواهد شد که کاربرد تاریخ در متون اخلاق عرفانی و اخلاق سیاسی چه شباهت و تفاوتی دارد و منشأ این تفاوت چیست؟ تاریخ در متون اخلاق عرفانی، در قالب اقوال و افعال مشایخ گذشته و به صورت نقلی روایت می‌شود. مخاطب متون اخلاق عرفانی در سلسله مراتب معرفتی، جایگاه پایین‌تری از نویسندگان این متون دارد. نویسندگان به صورت آشکارا، تاریخ مقدس عرفانی را برای مخاطب، شایسته الگوبرداری می‌دانند و بر آن تأکید می‌کنند. آنان تاریخ مقدس عرفانی را در قالب یک کلیت باثبات و پیوسته تصویر می‌کنند تا در مقابل گفتمان رقیب، از خود حفاظت کرده باشند. تاریخ در متون اخلاق سیاسی در قالب اندرز و حکایت روایت می‌شود اما چون مخاطب متون اخلاق سیاسی جایگاه اجتماعی بالاتری از نویسندگان این متون دارد، نویسندگان برای تشویق مخاطب به الگوبرداری از تاریخ محدودیت‌هایی دارند. آنان تاریخ را متضمن درس تغییر احوال دانسته‌اند، تا به این شیوه از جایگاه خود در برابر گفتمان رقیب دفاع کرده باشد.

کلمات کلیدی:

کاربرد تاریخ، اخلاق عرفانی، اخلاق سیاسی، تاریخ مقدس عرفانی، تغییر احوال

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1941417>

